

УДК 338.43.01:636.2:658.512

DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2023-6-5>**Орел А.М.**доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу та логістики,
Сумський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0823-3346>**Дяченко В.В.**аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ КРАЇНИ

Дана наукова стаття присвячена можливостям фінансової системи економічного розвитку в секторах економіки країни. Значною мірою це залежить від їх потенційного ресурсу, а саме природних ресурсів, виробничих потужностей, кваліфікованих кадрів. Складовою економічного потенціалу є забезпечення фінансовими ресурсами, задля збалансованої та ефективної галузевої фінансової системи. Для того, щоб використовувати фінансові важелі, що впливають на економічні, місцеві, регіональні та національні економічні регулятори, які повинні відстежувати та тримати на контролі фінансові потоки, фактори дефіциту та сфери концентрації фінансових потенційних ресурсів. В дослідженні проаналізовано вплив внутрішнього попиту на фінансові ресурси та запобігання «відпливу» фінансових ресурсів за межі галузі. В умовах економічного спаду та нестабільного світового розвитку в економіці питання активаційних ролей має важливі наслідки, а саме регламенту національної системи фінансового регулювання, задля економічного зростання. Зменшити вплив опору факторів, необхідно реалізувати стимул заходів фінансового регулювання, поки держава прагне створити належні умови для сталої інтенсифікації економічний розвиток. Підсумовуючи, відповідне збільшення рівня ефективності системи державного управління, який мінімізує економічні та інституційні ризики формування має значення довгострокової фінансової стратегії, яка сприятиме рівновазі та узгодженості очікуваних макроекономічних цілей.

Ключові слова: фінансова система, страхування, державний бюджет, товарний ринок, фінансові ресурси, державні фінанси, податки, позабюджетні фонди.

Orel Anna, Dyachenko Viktor
Sumy National Agrarian University

FEATURES OF THE FINANCIAL SYSTEM IN THE ECONOMIC PROCESSES OF THE COUNTRY

This article is devoted to the potential opportunities of economic development in countries, economic sectors and regions. To a large extent, it depends on their resource potential: natural resources, production capacity, qualified personnel, etc. An important component of this potential is the availability of financial resources, that is, the presence of a balanced and efficient financial system. In order to skillfully use financial levers affecting economic processes, local, regional and national economic regulators must clearly monitor and control financial flows, areas of deficit and poles of concentration of financial resources. It is necessary to stimulate domestic demand for financial resources and prevent the "drain" of financial resources outside the industry. In the conditions of economic recession and unstable world development in the economy, the issue of activation roles has important consequences, namely the regulation of the national system of financial regulation, for the sake of economic growth. To reduce the impact of resistance factors, it is necessary to implement the incentive of financial regulation measures, while the state seeks to create appropriate conditions for sustainable intensification of economic development. Summing up, the appropriate increase in the level of efficiency of the public administration system, which minimizes the economic and institutional risks of formation, has the importance of a long-term financial strategy that will contribute to the balance and consistency of the expected macroeconomic goals.

Keywords: financial system, insurance, state budget, commodity market, financial resources, state finances, taxes, extrabudgetary funds.

Постановка проблеми. Актуальність розробки даної теми залежить від впливу реального сектора економіки країни регулюванням фінансовими ресурсами. На сьогоднішній день, особливо воєнного стану, ситуація є дуже напружена. І потрібно вирішувати ключові проблеми, які необхідно вирішувати негайно. Ключовим і найважливішим напрямом у вирішенні проблемного завдання постає всебічне сприйняття розвитку національного капіталу підприємства (не лише за приналежністю, а за ідеологією, яке відображає інтереси та ключові пріоритети країни) та

збереження стабільного сприятливого інвестиційного клімату в державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі зустрічається велика кількість підходів щодо фінансової системи, яка дає можливість отримати характерні особливості, задля оцінки стану і перспективи розвитку в країні так, і на регіональному рівні. Багато вчених вивчали дану тематику досліджень, а саме Благун І.Г., Бучкович В.В., Воронко Р.М., Герасимов В., Данько Ю.І., Рибалко В., Саблук П. та багато інших. На сьогоднішній день тема

фінансової системи країн та її регіонів залишає підстави до вивчення досліджуваної проблематики.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на значні дослідження та належну увагу до праці науковців, слід зазначити, що в умовах сучасної фінансової економіки, що характеризується нестабільністю та невизначеністю, питання державного бюджету, фінансової системи та інших складових висвітлювалося в літературі уривчасто, тому тривають пошуки різних способів, задля необхідності подальших досліджень. Концептуально-методичне забезпечення та методи вдосконалення національної нормативної системи в контексті економічних процесів сталого розвитку, технологічних та інституційних змін і цифровізації потребують подальшого обґрунтування, оскільки складність роботи зростає в нових умовах, зростає людський та цифровий капітал.

Мета статті. Головною метою наукової роботи є обґрунтовано проаналізувати і дослідити фінансову складову системи в країні та дослідити її роль в певному економічному становищі держави, теоретико-методологічні підходи до формування національної фінансової системи як суспільного блага, яка визначатиме інституційну основу для об'єднання зусиль суспільства для задоволення потреб всіх її учасників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова система являє собою певну встановлену різноманітність фінансових ресурсів і коштів, які знаходяться у використанні країни. Вона включає внутрішню організаційну структуру. Внутрішня організаційна структура складається з доменів і зв'язків, представлених такими компонентами: національні фінанси, фінанси корпоративних організацій, міжнародні фінанси та фінансові ринки (забезпечують домен). Організаційна структура включає певні органи управління, а саме фінансові установи, цільові фонди у сфері бюджету, контроль та регулювання. Структура фінансової системи залежить від соціально-економічного становища та державного устрою країни. Кожна держава має свою індивідуальну розроблену злагожену фінансову систему. В минулому він складався з казначейства державних, колгоспних і кооперативних підприємств і організацій, центрального казначейського фонду. Загальнодержавні центральні фінансові фонди включають: державний і місцевий бюджети, державне соціальне страхування для населення. Тому як правило, урядова інформація стосовно бюджетного дефіциту носить обмежений характер, особливо щодо застосування емісійного джерела фінансування дефіциту [1, с. 63].

Національний кредит також є невід'ємною частиною системи. Відносно проста структура фінансової системи повинна відповідати існуючій соціально-економічній структурі минулого. Створення незалежної української держави вимагало створення власної фінансової системи, адаптованої до нових соціально-економічних умов, сприяючої динамічному розвитку економіки та підвищенню добробуту народу. Україна минулого століття і початок XXI століття встановили таку систему, яка по суті структурою фінансових фондів відрізняється від минулої як за джерелом формування, так і за напрямом використання. Порівнюючи, фінансову систему 80-х років, яка ґрунтувалась переважно на ресурсах фінансового виробничого сектора

де підгрунтям державних прибутків залишається приватний сектор економіки країни.

Впровадження системи фінансів відбувалося одночасно зі становленням в країні державності. Цей сектор економіки набув цілісної картини, адже його основні елементи функціонують. Це системи національних фінансів, банківська справа, фондові та валютні біржі, страхові, трастові та інвестиційні компанії. Фінансова система України має достатньо складну та багаторівневу структуру. Виділяють основні та головні принципи побудови цієї багаторівневої фінансової системи:

- корпоративні фінанси є повністю економічно незалежними та відокремленими від державних фінансів;
- державний бюджет незалежний від позабюджетних фондів, соціального страхування, пенсійного забезпечення та інших фондів;
- самофінансування всіх комерційних структур;
- створення самостійних місцевих та регіональних бюджетних баз;
- право на формування самостійної фінансової політики;
- кожен учасник фінансово-господарської діяльності розробляє і реалізує бізнес-план [2].

Фінансова система країни відображає та значною мірою визначається формою та методом, за допомогою якого фінанси використовуються на підприємствах, відповідно до задіяної економічної моделі. Фінансова система – це узагальнення фінансових ресурсів різних видів, що централізовано перебувають у розпорядженні країни, різних секторів економіки та виокремлених фінансових установ, а також у економічних і соціальних програмах. Фрагментація фінансової системи є об'єктивним явищем, яка зумовлена різними потребами задля економічного розвитку. Структура системи фінансів є швидкою оскільки не може бути статичною. У відповідності до процесів економічного розвитку може доповнюватися певними складовими, а окремі її складові можуть навпаки зникати.

Багато вчених узагальнювали термін фінансової системи із поняттям національних фінансів, а саме різних видів існуючих бюджетів. Сучасна фінансова система стала включати корпоративну структуру, національний кредит, страхування, фінанси та позабюджетні фонди тощо. Головні характеристики фінансової системи зводяться до таких:

- кожен сегмент фінансової системи отримує свій спосіб акумулювання коштів, задля створення накопичення фінансових ресурсів та напрямок і спосіб їх використання на майбутнє;
- кожна структура фінансової системи – відносно самостійна та має свою сферу застосування;
- між ланками фінансової системи утворюються тісні зв'язки і взаємні обмеження, і успішне функціонування кожної ланки вимагає досконалості та ефективності всієї системи;
- національна фінансова система може досягти максимальної ефективності лише тоді, коли діяльність кожної ланки врегульована та законодавчо закріплена;
- кожна ланка фінансової системи може бути розділена на більш дрібні підрозділи за факторами, що впливають на фінансову організацію, головним чином утворення та використання фінансових ресурсів накопичення.

Фінансова система може відрізнятися за структурою та властивостями. Зумовлено це типом форми власності, рівнем економічного розвитку країни тощо. Існує безліч різних моделей фінансових систем у багатьох країнах. За деякими відмінностями вони мають спільну базу в кожному пов'язаному списку. Складова фінансової системи України ґрунтується на трьох ключових елементах:

1. Функціональний розподіл, який заключається в діяльності кожної ланки системи, наприклад, за рахунок формування та використання національного фонду фінансових ресурсів державний бюджет виражає розподільні відносини між державою, підприємствами та населенням.

Страховання є одним із способів побудувати фінансовий захист для громадян. Фінанси підприємств виражають зв'язок між надходженням і використанням коштів для задоволення різноманітних потреб головних ланок суспільного виробництва і виконання зобов'язань перед державою і банками.

2. Територіальність – визначає, що кожен регіон повинен мати відповідні фінансові і страхові установи.

3. Загальність і стабільність фінансової системи визначається єдиною економічно-політичною основою в країні.

Всі ці елементи вказують на єдину фіскальну політику країни та визначають цілі через центральну фінансову установу. Усі ланки регулюються на базі єдиного законодавчого і нормативного акту, що розробляються для її стабільного існування. На превеликий жаль, серед економістів-науковців немає єдиної думки, що являє собою фінансова структура, яка включає саме державний і місцевий бюджет, позабюджетні державні централізовані фонди цільового їх призначення, кредитування, страхування, фінанси підприємств. Згідно цього розглянуто фінансову систему України та її структуру (рис. 1).

Основними складовими фінансової системи України є державний бюджет. Частина фінансових ресурсів становлять зосереджено на підприємствах країни та економічному стані країни, добробуті людей, рівнях зарплати та прибутку, а також надходженні грошових коштів до централізованих фіскальних фондів країни (в залежності від обставин) [6]. Важливими є елементи фінансової системи України.

Проте кошти населення не можуть бути включені у фінансову архітектуру, оскільки вони не організовані та юридично не зареєстровані – важлива особливість

фінансів. Грошові кошти населення формуються не у формі фондів, а у формі грошових доходів і ресурсів, і використовуються як засіб платежу товарообігу. Те саме можна сказати про фінансові ринки, де купують та продають цінні папери. У даному процесі, як і на ринку товарів, змінюється не тільки форма вартості, а відбувається процес товарного обміну. Тому фінансові ринки не слід включати у фінансову систему. Такі ринки є невід'ємною частиною фінансового механізму, що використовується для регулювання грошових потоків у країнах з ринковою економікою, включаючи національну економіку та світові ринки. У фінансовій системі чільне місце посідають також гроші, оскільки вони є основним інструментом обміну і зберіганням вартості в економіці. Вони є невід'ємною складовою частиною фінансової системи і виконують різноманітні функції, такі як засіб платежу, засіб зберігання вартості і міра цінності. Також кошти використовуються як засіб фінансування різноманітних проектів і інвестицій, що робить їх частиною фінансового ринку. Усі інші елементи фінансової системи, такі як банки, фондові ринки, страхові компанії, ринок валют, деривативні ринки та інші, залежать від наявності грошей в економіці.

Фінанси в сфері виробництва є дуже важливим аспектом, оскільки вони забезпечують необхідні кошти для розширення виробництва, покупки необхідного обладнання, заробітної плати працівникам та інші витрати, пов'язані з діяльністю підприємства. У сучасних умовах фінансування виробництва зазвичай здійснюється через кредитування від банків, емісію акцій на фондовому ринку, випуск облігацій, інвестиції від партнерів та інвесторів. Одним з ключових показників фінансової діяльності підприємства є прибуток, який визначається відніманням витрат від доходів. Щоб підприємство було ефективним, важливо правильно розподіляти фінансові ресурси і оптимізувати витрати. Для цього виробничі підприємства використовують різні методи фінансового управління, такі як бюджетування, аналіз прибутків та витрат, фінансовий аудит та інші. До інших фінансових показників, які є важливими для виробничих підприємств, належать також показники рентабельності, ліквідності, платоспроможності та інші. Вони дозволяють оцінити фінансову стійкість підприємства, його здатність виконувати свої фінансові зобов'язання та генерувати прибуток.

Фінанси невиробничих галузей, таких як торгівля, послуги, громадське харчування та інші, також віді-

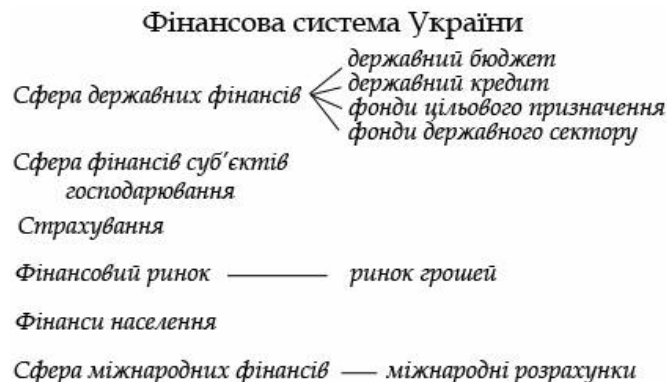

Рис. 1. Структура фінансової системи України

грають важливу роль у економіці. Оскільки ці галузі не займаються виробництвом товарів, їх фінансові потреби можуть бути трохи іншими, ніж у виробничих секторах.

Одним з ключових показників фінансової діяльності невикористаних галузей є оборот, який визначається як сукупний дохід від продажу товарів та послуг. Для цих галузей важливо правильно управляти запасами, контролювати витрати та оптимізувати прибутки. Зазвичай ці галузі фінансуються за рахунок кредитів від банків, власних коштів підприємств, інвестицій від партнерів та інвесторів.

Національну скарбницю можна визначити як групу фондів фінансових ресурсів державного призначення. За структурою це складна, багатогранна складова фінансової системи. До державних фінансів відносяться:

- державні та місцеві бюджети;
- централізовані цільові фонди;
- фінансовий стан підприємств і державних і громадських організацій;
- державний кредит;
- державне страхування життя і майна.

Домінуючими в національних фінансах є бюджети всіх рівнів, які об'єднані у зведений бюджет країни. Зведений бюджет – це сумарний бюджет, який включає в себе всі бюджети на рівні держави, регіону, місцевої громади або іншої адміністративної одиниці. Формування бюджетної системи держави регулюється бюджетним законодавством, яке в основному залежить від поділу на адміністративні райони. Зведений бюджет допомагає уряду та іншим організаціям зрозуміти загальний обсяг фінансових ресурсів, які доступні для реалізації планів та програм. Він також дозволяє здійснювати моніторинг використання бюджетних коштів та забезпечувати ефективне фінансове управління. Стівідношення між різними складовими бюджетної системи залежить саме від рівня розвитку демократії країни. Загальний обсяг бюджету України включає Державний бюджет України та місцеві бюджети.

Бюджет держави є ключовим ядром національної фінансової системи. Вона охоплює всі сфери народногосподарської діяльності. По суті, бюджет відображає стан фінансів країни. Проте бюджет є дуже складною економічною категорією, з якою неможливо мати справу в явному вигляді, а також використовувати його показники без детального аналізу структури державної бюджетної системи.

До цільових фондів в Україні належать:

1. Фонд соціального страхування – цей фонд створений для забезпечення соціального захисту громадян в разі втрати заробітку чи підвищення соціальних стандартів населення.

2. Фонд розвитку житлово-комунального господарства – цей фонд створений для фінансування проектів, пов'язаних з ремонтом, модернізацією і будівництвом житлово-комунальної інфраструктури.

3. Фонд дорожнього будівництва – цей фонд створений для фінансування будівництва і ремонту доріг та автомобільних мостів.

4. Фонд енергоефективності та розвитку відновлюваної енергетики – цей фонд створений для фінансування проектів, пов'язаних з енергоефективністю та використанням відновлюваних джерел енергії.

5. Фонд культури і мистецтва – цей фонд створений для фінансування проектів, пов'язаних з розвитком культури, мистецтва та національної спадщини.

6. Фонд підтримки агропромислового комплексу – цей фонд створений для фінансування проектів, пов'язаних з розвитком аграрного сектору, збільшенням виробництва сільськогосподарської продукції та підтримкою сільських господарств.

Національний кредит – це кредит, який надається центральним банком країни, з метою регулювання грошової маси в економіці та забезпечення стабільності фінансової системи. Він є важливим інструментом монетарної політики країни, оскільки його використання дозволяє центральному банку регулювати грошову масу в обігу, впливати на рівень інфляції, а також забезпечувати стабільність фінансової системи країни.

Страхові та резервні фонди – це фінансові інструменти, що використовуються для забезпечення захисту від ризиків і несподіваних витрат. Ці кошти, які страхові компанії збирають від своїх клієнтів у формі страхових премій і використовуються для страхових виплат у разі настання страхового випадку. Страхові фонди включають кошти, які зарезервовані для виплати відшкодування за збитки або шкоду, покриття медичних витрат, пенсійного забезпечення тощо. Резервні фонди – це кошти, які збираються і зберігаються компаніями або урядом для використання у разі несподіваних витрат або економічних труднощів і можуть бути розроблені на рівні держави або окремих компаній. Вони можуть включати грошові кошти, цінні папери, нерухомість та іншу майнову власність. Страхові та резервні фонди є важливим елементом фінансової системи, оскільки вони допомагають забезпечити фінансову стабільність в умовах невизначеності та ризику. Вони дозволяють захистити від несподіваних витрат і ризиків, які можуть виникнути в будь-який момент. Для ефективного функціонування фінансової системи України необхідно вжити таких заходів:

– підвищення ефективності банків шляхом консолідації;

– реформування банківської системи (уряд може працювати над збільшенням кількості банківських установ, що стимулює конкуренцію та знижує вартість банківських послуг при цьому, слід забезпечити стабільність банківської системи та внести зміни в правила діяльності банків для забезпечення фінансової стабільності);

– підвищення рівня фінансової грамотності населення (фінансова грамотність є ключовим фактором для стабільного функціонування фінансової системи, де уряд може запровадити програми навчання фінансової грамотності для різних соціальних груп населення, що допоможе підвищити рівень усвідомлення фінансових ризиків та можливостей);

- зменшення залежності від іноземного капіталу;
- розвиток ринку цінних паперів.

Формування фінансових ресурсів значною мірою залежить від рівня економічного розвитку країни, який є важливим фактором, що впливає на формування фінансових ресурсів. У країнах з більш розвинутою економікою, зазвичай, більш високий рівень доходів населення, більше можливостей для інвестування вільних коштів та збільшення інвестиційного потенціалу. Основними чинниками, які безпосередньо визначають

формування фінансових ресурсів на регіональному рівні, є:

– відмінності в рівні соціально-економічного розвитку між регіонами;

– економічна ситуація в регіоні (рівень розвитку економіки, обсяги виробництва, зайнятість населення, рівень доходів населення та інші фактори можуть впливати на величину податків, які надходять до бюджету регіону);

- податкова політика;
- фінансові інструменти;
- гранти та дотації від центрального уряду;
- інвестиції;
- попит на ресурси;
- міжнародний контекст.

Регіональні фінансові ресурси визначаються як сума доходів, створених регіональним господарським комплексом, заощаджень громадян, коштів, отриманих територіальним перерозподілом.

Структурні характеристики фіскальних ресурсів з точки зору географічного та галузевого розподілу, способів їх розподілу та використання залежать від економічної політики країни, тобто від розподілу функцій між центральними, галузевими, регіональними та місцевими органами самоврядування. Фіскальні ресурси – це різні джерела фінансування, які дозволяють державі збирати кошти на реалізацію своїх завдань і функцій. Структурні характеристики фіскальних ресурсів можуть включати податки (це збори, які стягуються з громадян та підприємств на основі їхнього доходу або споживання, податки можуть бути прямими або непрямими; мита (це збори, які стягуються при ввезенні або вивезенні товарів через кордон); прибутковий збір (це збір, який стягується від підприємств за їхній прибуток); інші джерела доходів (до них можуть відноситися відрахування від грошового обігу, збір за використання природних ресурсів, а також плата за надання державних послуг).

Регіональні фінансові ресурси – це кошти, які збираються на рівні регіонів або місцевих управлінь для фінансування їхніх завдань та функцій. До них відносяться місцеві бюджети, а також кошти підприємств, що спрямовуються на регіональний розвиток. В Україні це пов'язується з посилення ролі місцевих бюджетів в економічному та соціальному розвитку країни і є суперечливим і не узгоджується з необхідністю посилення місцевої автономії. Бюджетною автономією місцевих органів влади знехтували, а дохідна частина

місцевих бюджетів значною мірою залежить від центрального уряду (рис. 2). Основними джерелами оподаткування місцевих бюджетів можуть бути: податок на нерухомість, податок на транспортні засоби, місцевий податок на доходи фізичних осіб, податок на землю, місцеві збори, субвенції з державного бюджету, гранти від міжнародних та благодійних організацій.

Місцевий податок на прибуток за кваліфікаційною природою може мати кваліфікаційну природу, тобто передбачати різні ставки оподаткування в залежності від характеру діяльності платників податку. Наприклад, підприємства, які займаються виробництвом алкогольних напоїв, можуть бути оподатковані за підвищеною ставкою, щоб стимулювати зменшення споживання алкоголю та покращення здоров'я населення.

Аналізи свідчать, що низький рівень запровадження місцевих податків та зборів характерний для регіонів, які недостатньо розвинені виробничо та соціально, що позначається на обмеженості бази об'єктів оподаткування. В державі немає жодної значної податкової бази, яка б не давала місцевій владі можливості маніпулювати нею. Позабюджетні фонди – це фінансові ресурси, які не включені до складу державного бюджету і використовуються для фінансування певних галузей економіки або соціальних програм. Такі фонди можуть бути створені на підставі законодавчих актів або розпоряджень вищих органів влади. Наприклад, пенсійний фонд є позабюджетним фондом, створеним для забезпечення виплат пенсій населенню. Іншим прикладом позабюджетних фондів є фонди соціального страхування, які фінансують соціальні програми, такі як допомога по безробіттю, лікування та компенсація збитків внаслідок надзвичайних ситуацій. Переважна більшість цих коштів призначена спеціально для забезпечення додаткового фінансування економічних і соціальних потреб відповідних територій. Важливо відзначити, що жоден регіон будь-якої цивілізованої країни не має абсолютної фіскальної незалежності – дохід перерозподіляється централізовано відповідно до встановленої системи розподілу. Водночас стратегічна ефективність бюджетної політики залежить від того, яким чином вона пов'язана з іншими складовими фінансової політики і, насамперед, з грошово-кредитною політикою [5, с. 52]. У більшості розвинених країн частка фіксованого доходу з регіону значно може перевищувати, навіть інші країни.

Практика формування місцевих бюджетів свідчить, що дохідна частина та відрахована сума централізо-

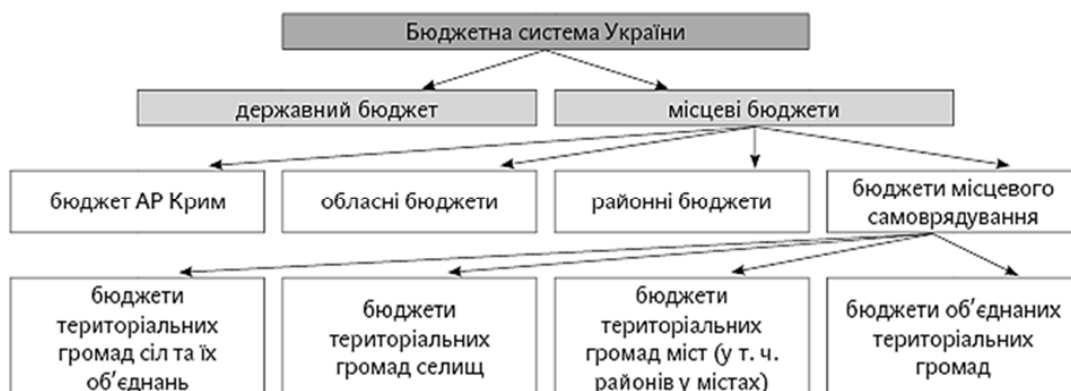

Рис. 2. Бюджетна система України

ваних доходів визначаються за видатковим методом. Він передбачає те, що регіони формують статті, на які витрачається частина бюджету, і визначають кінцеву суму витрат після погодження з органом управління. Потрібно відняти дохід від фіксованої частини, і таким чином буде визначено суму доходу від об'єднаних ресурсів. Регіональне відрахування, як правило, залежить від кількох факторів, серед яких, обсягів виробництва і продажу продукції в регіоні, податкова ставка, договірної бази з платниками податків, законодавчих норм і умов встановлення регіональних відрахувань, місцевих та регіональних економічних умов. Взагалі, регіональне відрахування є складною системою, яка визначається багатьма факторами та залежить від умов в регіоні та національних економічних факторів. Рівня розвитку матеріального виробництва, а саме промисловості та сільського господарства. Це відображається в критеріях відрахування зосереджених ресурсів, а саме податку на додану вартість і податку на прибуток. Перехід до науково обґрунтованої нормативно-правової бази, яка регулює відносини бізнесу з національною та місцевою владою, має великі перспективи.

У цьому випадку за місцевим бюджетом закріплюється частина надходжень з кількох джерел бюджету вищого рівня. Для цього методичним документом передбачено довгострокові стабільні нормативи відрахування до місцевих бюджетів витрат підприємств на землю та ресурси, розрахункового прибутку, податку на споживання, податку з продажу, податку з населення тощо. Тому фінансова база, яку формують фінансові ресурси українського регіону, є відносно нестійкою та нестабільною. Через відсутність важливих регіональних податкових орієнтирів регіональна влада не може досягти фінансової незалежності та не може істотно впливати на соціально-економічні процеси в регіоні.

Доходи від державного майна є рідкістю, а кошти на їх придбання іноді перевищують суму цих доходів. Варто забезпечити гнучкість, різноманітність, стабільність механізмів, які сприяють формуванню фінансових ресурсів в регіонах. Так, усі дії держави у фінансовій сфері мають базуватися на правових діях. Це означає, що всі фінансові відносини між державою та громадянами, підприємствами, організаціями тощо регулюються правовими актами, такими як закони, постанови, розпорядження, інструкції та інші нормативно-правові акти. Вони встановлюють правила збору та розподілу бюджетних коштів, визначають порядок оподаткування та обліку податкових зобов'язань, встановлюють вимоги до державних фінансових установ та встановлюють порядок контролю за використанням бюджетних коштів. Правові акти є головним інструментом державного регулювання фінансової сфери. Вони встановлюють правила і принципи, якими повинні керуватися державні органи при прийнятті рішень з фінансових питань. Це забезпечує чіткість та прозорість в фінансових відносинах, що сприяє забезпеченню ефективного використання фінансових ресурсів, захисту прав та інтересів громадян, підприємств та організацій.

Організаційна робота фінансових установ щодо виконання чинного законодавства від імені держави.

Ефективна фінансова система має бути такою, що забезпечує стабільність та розвиток економіки, сприяє залученню та ефективному використанню фінансо-

вих ресурсів, а також захисту інтересів громадян та підприємств.

Реформи у сфері державних фінансів, насамперед реформи бюджетної та податкової систем, фінансових ринків, корпоративних фінансових організацій, проводилися і проводяться самостійно, без загальної ідеї та обґрунтованих стратегій і тактик. Моніторинг і оцінка бюджетних програм включають, зокрема, порівняння результатів і витрат на їх досягнення, аналіз тривалості їх виконання, необхідності й відповідності цих програм вимогам часу [7, с. 221]. У багатьох випадках вони не тільки не враховують спільних інтересів окремих суб'єктів, а й суперечать один одному. Є багато причин для цієї, по суті, добровільної реформи, але головна причина полягає в тому, що наразі існує небагато фінансових установ, які виконують функцію координації загальної фінансової політики центрального уряду. Міністерство фінансів мало б відігравати цю роль, але поки що воно зосереджувалося насамперед на вирішенні індивідуальних негайних проблем, а не на розробці та впровадженні фіскальної стратегії, що сприятиме зростанню.

Друга проблема пов'язана з неналежним функціонуванням фінансової системи. Нестача фінансових ресурсів ускладнюється неефективним використанням власних і позикових коштів. Одним з головних завдань фінансової системи є підвищення ефективності, що має відчутти кожна людина. Головною складовою функціонування фінансової системи є корпоративне управління. Ринкова трансформація в цій сфері спрямована на повне реформування фінансового механізму підприємств. Неминуче завершення приватизації стало основою для трансформації економічного ринку. Хоча є багато проблем і невирішених завдань, він вирішує ключову проблему роздержавлення власності. Незважаючи на позитивну картину, залишається низка проблем щодо фінансування потреб зростання економіки, які потребують уваги. Співвідношення власних коштів, кредитування є вкрай незадовільним і не відповідає ролі, що мають відігравати банки в умовах ринкової економіки.

У фінансовій системі велику увагу приділено ресурсному забезпеченню економіки. Важливо, щоб ресурсне забезпечення було рівномірним та забезпечувало інтереси всіх учасників економіки [10]. Для цього потрібні ефективні механізми управління ресурсами та розвитку ринків фінансових інструментів. Крім того, необхідно забезпечувати стабільність та надійність фінансової системи, щоб забезпечити довіру учасників ринку та підтримати розвиток економіки.

Державні фінанси є важливою ланкою фінансової системи України, оскільки вони забезпечують функціонування держави та її інституцій. Роль державних фінансів полягає в наступних аспектах:

1. Фінансування державних видатків: державні фінанси забезпечують фінансування державних видатків, які включають соціальні виплати, науку та освіту, охорону здоров'я, культуру, оборону та безпеку, інфраструктуру тощо.

2. Управління державним боргом: державні фінанси включають управління державним боргом, який є одним з основних інструментів державного фінансування. Це означає видачу державних облигацій та інших цінних паперів, а також їх обслуговування та погашення.

3. Забезпечення фінансової стабільності: державні фінанси мають важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності країни, включаючи стабільність курсу валют, стабільність фінансових інституцій та макроекономічну стабільність.

4. Регулювання фінансового ринку: державні фінанси можуть використовуватись для регулювання фінансового ринку, зокрема через регулювання процентних ставок, розміру резервних фондів банків та інші механізми.

5. Формування податкової політики: державні фінанси мають важливу роль у формуванні податкової політики країни, зокрема через встановлення різноманітних податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Соціально-економічна ситуація в Україні сприяє розвитку національного кредиту та участі громадян і бізнесу в цьому процесі. На це вказують наступні фактори:

- стабільність курсу на кредитному ринку, НБУ та комерційних банків;

- процес зростання доходів населення та бізнес-структури зумовлює формування спекулятивного попиту на валюту та її накопичення в державних цінних паперах;

- приклад стабілізації банківської системи та зростання кількості валютних рахунків у комерційних банках показує, що в Україні можливо створити ефективну систему внутрішньодержавних запозичень за відповідного інституційного та правового забезпечення.

Практика України показує, що для державного кредитування головне не залучення коштів, а спочатку їх цільове використання, щоб забезпечити стабільність фондового ринку в майбутньому.

Важливим питанням забезпечення ефективного використання позикових коштів є встановлення оптимальної структури відповідно до напрямку їх використання. Нині у фінансуванні дефіциту бюджету переважають структури запозичень. Таким чином, у бюджеті залучені державою кошти є знеособленими та практично неконтрольованими.

Висновки і пропозиції. Україна та її продукція виходять на світовий ринок на конкурентних засадах. У період з 2014 по 2021 роки Україна пережила складний економічний та політичний період, пов'язаний з російсько-українським конфліктом, анексією Криму та війною на сході країни. В цей період Україна здійснювала реформи в економіці та політиці, зокрема, проводилася децентралізація влади та реформа державного управління. Незважаючи на це, економічний зріст був повільним, а рівень безробіття залишався високим. У сфері соціального захисту населення були введені різні програми та заходи, такі як підвищення мінімальної заробітної плати, збільшення соціальних виплат та підтримка малих та середніх підприємств. Однак, соціальний захист населення залишався важливою проблемою. Загалом, соціально-економічна ситуація в Україні має свої виклики та проблеми, але країна продовжує рухатися в напрямку розвитку та вдосконалення своєї економіки та соціальної сфери.

Можна зробити висновок, що в різних ланках фінансової системи України існують першочергові проблеми, які потребують покращеного вирішення. Визначення пріоритетів цих питань неможливе, адже кожна ланка фінансової системи має певний вплив на загальну економіку. Але позитивним є, що ситуація не безнадійна і є вирішення проблем про, які йдеться вище.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Биков Д. Трансмисійний механізм фінансування бюджетного дефіциту. *Ринок цінних паперів України*. 2010. № 7. С. 59–64.
2. Бюджетний менеджмент: Підручник / За заг. ред. В. Феодосова. Київ: КНТЕУ, 2004. 864 с.
3. Стукало Н.В. Особливості сучасного трактування термінів „фінанси” та „фінансова система”. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Л. Українки. Економічні науки*. 2006. № 1. С. 132–138.
4. Дьомін О.Б. Роль місцевих бюджетів. *Економіка України*. 2003. № 6.
5. Лисяк Л.В. Теоретичні засади оцінки ефективності бюджетної політики. *Світ фінансів*. 2017. № 3 (12). С. 50–57.
6. Козарезенко Л.В. Фінансова політика розвитку людського потенціалу: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 411 с.
7. Чугунов І.Я., Ігнатюк І.М. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни. *Економічний вісник університету*. 2016. № 28 (1). С. 217–226.
8. Данько Ю.І. Інноваційні підходи до забезпечення конкурентоспроможності малих аграрних підприємств. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 153–158.
9. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>.
10. Благун І.Г., Воронко Р.М., Бучкович М.Л. Бюджетний менеджмент. Львів: «Магнолія-2006», 2017. 224 с.
11. Лук'яненко І.Г., Сидорович М.Я. Бюджетно-податкова політика країни: нові виклики: монографія. Київ: НаУКМА, 2014. 230 с.

REFERENCES

1. Bykov D. (2010). Transmissiynyy mekhanizm finansuvannya byudzhetnoho defitsytu [Transmission mechanism of budget deficit financing]. *Rynok tsinnykh paperyv Ukrayiny*, no. 7, pp. 59–64.
2. Feodosova V. (2004). Byudzhetnyy menedzhment: pidruchnyk [Budget management: Textbook]. Kyiv: KNTEU.
3. Stukalo N.V. (2006). Osoblyvosti suchasnoho traktuvannya terminiv „finansy” ta „finansova sistema” [Peculiarities of the modern interpretation of the terms "finance" and "financial system"]. *Naukovyy visnyk Volyn's'koho derzhavnoho universytetu im. L. Ukrayinky. Ekonomichni nauky*, no. 3, pp. 132–138.
4. D'omin O.B. (2003). Rol' mistsevykh byudzhetiv [The role of local budgets]. *Ekonomika Ukrayiny*, № 6.
5. Lysyak L.V. (2017). Teoretychni zasady otsinky efektyvnosti byudzhetnoyi polityky [Theoretical principles of evaluating the effectiveness of budget policy]. *Svit finansiv*, no. 3 (12), pp. 50–57.
6. Kozarezenko L.V. (2016). Finansova polityka rozvytku lyuds'koho potentsialu [Financial policy of human potential development: monograph]. Kyiv: Tsentр uchbovoyi literatury.

7. Chuhunov I.YA. (2016). Ihnatyuk I.M. Formuvannya vydatkiv byudzhetu u systemi sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku krayiny [Formation of budget expenditures in the system of socio-economic development of the country]. *Ekonomichnyy visnyk universytetu*, no. 28 (1), pp. 217–226.
8. Danko Y.I. (2016). Innovatsiini pidkhody do zabezpechennia konkurentospromozhnosti malykh ahrarnykh pidpriemstv [Innovative approaches to ensuring the competitiveness of small agricultural enterprises]. *Problemy ekonomiky*, no. 3, pp. 153–158.
9. Zakon Ukrainy «Pro Derzhavnyy byudzheth Ukrainy na 2018 rik» [Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2018"]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>.
10. Blahun I.H., Voronko R.M., Buchkovych M.L. (2017). Byudzhethnyy menedzhment [Budget management]. Lviv: «Mahnoliya-2006».
11. Lukyanenko I.H., Sydorovych M.YA. (2014). Byudzhethno-podatkova polityka krayiny: novi vyklyky [Budget and tax policy of the country: new challenges: monograph]. Kyiv: NaUKMA.